

Pomorska arbitražna komisija pri Trgovačkoj i industrijskoj komori SSSR

UDK 341.636:656.61:380.15(47—57)
Stručni rad

I/Značaj teme

Privredne organizacije iz SSSR-a predstavljaju vrlo značajne partnere našim vanjskotrgovačkim organizacijama. Njihovi međusobni privredni ugovori sadrže često i klauzule koje predviđaju za slučaj spora nadležnost sovjetske institucionalne arbitraže. Stoga je poznavanje, kako organizacije, tako i pravila postupka pred stalnim izbranim sudovima u SSSR od neobične važnosti za kadrove koji se bave vanjskotrgovačkim poslovima s privrednim organizacijama iz SSSR.

Naravno da je od nezaobilazne vrijednosti poznavanje glavnih značajki Pomorske arbitražne komisije pri Trgovačkoj i industrijskoj komori SSSR, posebno za one kadrove koji se bave pomorskom kupoprodajom i njima povezanih trgovačkih poslova s tvrtkama iz SSSR.

II/Uvodne napomene

Pomorska arbitražna komisija (u daljem tekstu: PAK) osnovana je pri Trgovačkoj i industrijskoj komori SSSR u Moskvi prije skoro 60 godina. Sada ovaj moskovski stalni izabrani sud predstavlja jednu od najstarijih specijaliziranih arbitraža u svijetu. U više od 3/4 predmeta koje je rješavala PAK stranke su bile inozemni brodari, osiguratelji i druge odgovarajuće tvrtke.

Arbitražne su institucije u SSSR-u zakonom ovlaštene da sude u trgovačkim sporovima s elementom inozemnosti. Zakon o osnivanju trgovačkih sporovima s elementom inozemnosti. Zakon o osnivanju PAK bio je donesen još u prosincu 1930. godine.

Prvim Statutom iz 1930. godine PAK je bio ovlašten rješavati samo sporove koji su nastali u vezi sa spašavanjem brodova na moru. Kasnije je Statut PAK bio više puta mijenjan, a najviše radi toga da bi se proširile odredbe o predmetu spora koji bi se pred PAK mogao iznositi.

III/Statut PAK-a

1) Donošenje novog Statuta

Uoči pedesete obljetnice PAK-a Vrhovni Prezidijum SSSR donio je 9. 10. 1980. godine novi Statut PAK-a Dekretom broj 3062—X, koji je 23. 10. 1980. godine potvrđen Zakonom Vrhovnog sovjeta SSSR.¹

Novi Statut PAK-a utvrđuje temelje organizacije ove stalne arbitraže i određuje da će se postupak pred PAK-om voditi po pravilima koje će utvrditi Prezidijum Trgovačke i industrijske komore SSSR.

2) Nadležnost PAK-a

Iako ponavlja prijašnja temeljna načela, Statut PAK iz 1980, unosi u ovu materiju nova rješenja i potrebna objašnjenja za neke stare institute. Ne ulazeći u detalje treba u prvom redu istaći da se najvažnija inovacija odnosi na opseg nadležnosti PAK-a. Ranije su vrste sporova koje su se mogle rješavati pred PAK bile određene na taksativni način. U taksativnoj su se listi nalazile najkarakterističnije vrste pomorskih sporova; to znači da drugi pomorski sporovi, koji se nisu nalazili na spomenutoj listi, nisu niti mogli biti rješavani pred PAK-om, bez obzira na to da li su stranke u konkretnom slučaju ipak eventualno ugovorile nadležnost PAK-a za rješavanje svog pravnog spora.

Statut PAK 1980. utvrdio je nadležnost PAK-a na novi način time što je za određivanje predmeta spora uveo generalni kriterij, po kojem PAK može rješavati svaki spor koji proizlazi iz ugovornih ili drugih građanskopravnih odnosa koji su nastali u vezi s iskorištavanjem pomorskih brodova. Popis takvih sporova u novom Statutu, mnogo je obimniji od onog u starom Statutu, te nije taksativan, već samo egzemplifikativan. Drugim riječima stranke mogu PAK-u podnijeti na rješavanje i onaj predmet spora koji se ne nalazi na listi pod uvjetom da proizlazi iz civilnopravnih odnosa koji su u vezi s iskorištavanjem pomorskih brodova.

Može se zaključiti da »tradicionalna« pomorska materija, koja obuhvaća chartering i razne operacije pomorskog prijevoza (što čini oko 40% svih slučajeva koje PAK rješava u okviru svoje nadležnosti), pomorsko osiguranje (30%), spašavanje brodova i njihovi sudari (20%) itd., ostaje i dalje glavni predmet rada PAK-a. U isto je vrijeme novi Statut »otvorio vrata PAK-a« i mnogim drugim vrstama sporova, a posebno onima koji potječu iz obimnih aktivnosti u vezi s plovidbom na morima, jezerima i međunarodnim rijekama.

3) Ugovorna priroda

Nadležnost PAK-a za rješavanje nekog spora ne ovisi o državljanstvu stranaka, već samo o prirodi spornog odnosa. U vezi s time PAK predstavlja otvorenu arbitražnu instituciju koja ne rješava samo sporove između sovjetskih stranaka, već i sporove u kojima se kao stranka javlja i neka inozemna osoba. Nerijetko PAK sudi i u sporovima u kojima su obje stranke inozemne osobe.

Ovlaštenje PAK-a kao stalnog arbitražnog suda da sudi u svim vrstama sporova za čije je rješavanje nadle-

žan, osniva se na načelu dobrovoljnosti. Nadležnost PAK- a može se zasnovati zaključenim pismenim ugovorom o arbitraži u pogledu određenog spora (kompromis) ili u po gledu budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa (kompromisorna klauzula).

U praksi su česti i slučajevi kada tužitelj, naročito stranac, pokreće postupak pred PAK-om iako s tuženikom nije prethodno zaključio pismeni ugovor o nadležnosti PAK-a za rješenje konkretnog spora ili je s tuženikom zaključio ugovor o jurisdikciji neke druge arbitraže. PAK će moći rješavati spor i u takvim slučajevima ako tuženik ne podnese prigovor o nenadležnosti PAK-a za suđenje u konkretnom sporu, nadalje ako tuženik imenuje svog arbitra u sporu i konačno ako se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, odnosno ako jednostavno postoje valjani dokazi iz kojih proizlazi suglasnost stranaka o tome da se arbitraža provede pred PAK-om.

Nadležnost arbitraže može biti i posljedica obveze stranaka koja proistječe iz međunarodnog sporazuma. Brojni takvi međunarodni sporazumi koje su međusobno zaključile socijalističke zemlje, utvrđuju obvezu arbitražnog rješavanja sporova između raznih njihovih privrednih organizacija, a naročito onih kojima je predmet poslovanja povezan s pomorskim prijevozima. Uvažavajući ovakav trend, Statut PAK iz 1980. godine određuje, da će se stranke morati obratiti toj institucionalnoj arbitraži, kad je tako određeno u nekoj međunarodnoj konvenciji iako stranke u tom slučaju nisu zaključile posebni ugovor o arbitraži. Prema tome u ovim će slučajevima postojati nadležnost PAK-a iako ne postoji arbitražni ugovor među parničnim strankama.

4) Pobijanje arbitražne odluke

I novi Statut predviđa mogućnost pobijanja arbitražne odluke pred državnim sudom. Svaka stranka može tražiti poništaj arbitražne odluke pred najvišom sudskom vlašću u državi — Vrhovnim sudom SSSR. Novi Statut unosi u materiju pobijanja arbitražne odluke neke novosti u skladu s odredbama Zakona o Vrhovnom sudu SSSR.² U roku od mjesec dana od dana kada je PAK donio obrazloženu arbitražnu odluku može svaka stranka pred Vrhovnim sudom SSSR pokrenuti posebni postupak radi pobijanja arbitražne odluke. Isti takav zahtjev može u obliku protesta u istom roku podnijeti Javni tužilac SSSR ili njegovi zamjenici. Arbitražna odluka PAK-a postat će pravomoćna ako zahtjev za

njeno pobijanje ne bude Vrhovnom sudu SSSR podnesen u roku od mjesec dana od dana njenog donošenja.

Sudski kolegij za građanskopravne stvari Vrhovnog suda SSSR moći će razmatrati valjanost arbitražne odluke samo ako taj postupak pokrene bilo Predsjednik Vrhovnog suda SSSR, bilo Javni tužilac SSSR ili njegovi zamjenici. Posebni postupak radi pobijanja arbitražne odluke PAK-a pred Vrhovnim sudom SSSR moći će, dakle, pokrenuti samo neki od navedenih državnih funkcionera.

Vrhovni sud SSSR moći će poništiti arbitražnu odluku PAK-a samo ako utvrdi da je njome »bitno povrijeđeno ili pogrešno primijenjeno« važeće pravo. Kad arbitražna odluka bude poništena, predmet će biti vraćen PAK-u na ponovni postupak koji će se provesti pred novi arbitrima. Prema tome Vrhovni sud SSSR ima u ovom postupku samo kasacijska ovlaštenja. Vrhovni sud SSSR neće poništenu arbitražnu odluku PAK-a moći nadomjestiti svojom odlukom, već će o meritumu spora u svakom slučaju morati ponovno odlučiti PAK pred novim arbitrima.

Na kraju treba istaknuti da su stranke podnijele vrlo malo zahtjeva za pobijanje arbitražnih odluka koje je donio PAK, a gotovo nijednu od njih nije napao Javni tužilac SSSR. One arbitražne odluke koje su povodom relevantnog zahtjeva bile razmatrane pred Vrhovnim sudom SSSR u velikom su broju slučajeva za njihovo pobijanje, bile potvrđene. Osim toga treba spomenuti i činjenicu da skoro nikada u povijesti PAK-a nije bilo potrebno potpuno poništiti cijeli provedeni postupak zbog povreda njegovih bitnih odredbi. To je, vjerojatno, jedan od razloga što su pravila postupka ove arbitraže postala jedna od njenih bitnih tradicionalnih karakteristika.

IV/Pravila postupka pred PAK-om

Nova Pravila postupka pred Pomorskom arbitražnom komisijom pri Trgovačkoj i Industrijskoj komori SSSR donio je Prezidijum Komore dana 13. 1. 1982. godine.

Navedena Pravila sadrže glavne organizacijske odredbe iz Statuta PAK-a iz 1980. godine.

BILJEŠKE

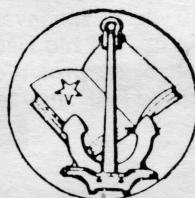
1 »Vedomosti« Vrhovnog sovjeta SSSR, 1980, broj 42, čl. 868, broj 44, čl. 914.

2 »Vedomosti« 79/49, čl. 842.

DRUŠTVO PRIJATELJA DUBROVAČKE STARINE

OKUPLJA SVE LJUBITELJE DUBROVAČKE BASTINE DA AKTIVNO SUDJELUJU U OCUVANJU KULTURNO-POVIJESNOG NASLJEDA, POSEBNO URBANISTIČKO - FORTIFIKACIJSKOG SKLOPA DUBROVAČKE REPUBLIKE, NAJZNAČAJNIJEG OSTVARENJA DUBROVAČKOG GRADITELJSTVA KOJE JE UŠLO U POPIS SVJETSKIH VREDNOTA.

Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije u Dubrovniku

POZIVA POMORCE I OSTALE SURADNIKE DA UPUĆUJU SVOJE PRILOGE ČASOPISU »NAŠE MORE« I TIME ŠIRE POMORSKU MISAO I UNAPREĐUJU NAŠE POMORSTVO